

Henryk DUDA

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

henryk.duda@kul.pl

<http://orcid.org/0000-0002-5514-7515>

PROFESSOR LABORIOSUS! DZIEWIĘĆDZIESIĄTE URODZINY PROF. DRA HAB. ZENONA LESZCZYŃSKIEGO

Charakteryzując w roku 2013 specyfikę polskich językoznawczych slawistycznych badań diachronicznych ostatniego sześćdziesięciolecia, Hanna Popowska-Taborska i Janusz Siatkowski ocenili ten okres bardzo pozytywnie. „Czas ten, który zaliczyć należy do szczególnego rozkwitu językoznawczych dociekań slawistycznych, obfitował w bardzo różnorakie osiągnięcia” (Popowska-Taborska, Siatkowski 2013: 11). Zauważyli jednocześnie, że okres ten „obecnie na naszych oczach zdecydowanie odchodzi już do przeszłości” (*ib.*).

Jednym z wybitniejszych przedstawicieli tego okresu w dziejach polskiej lingwistyki i slawistyki jest prof. dr hab. Zenon Leszczyński, którego życie i działalność naukową zamierzamy tu przedstawić w związku z przypadającymi w grudniu br. jego 90. urodzinami.

Zenon Seweryn Leszczyński, w życiu prywatnym i w druku używający tylko imienia Zenon, urodził się 21 grudnia 1931 r. w Drohiczyźnie nad Bugiem, w województwie białostockim. W Drohiczyźnie przeżył najpierw okres okupacji sowieckiej (do 1941 r.), a następnie niemieckiej (1941–1944). Tu ukończył naukę w szkole podstawowej i średniej. Świa-

dectwo maturalne otrzymał w 1949 r. W tym samym roku rozpoczął studia polonistyczne na Wydziale Nauk Humanistycznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w Lublinie. W październiku 1952 r. otrzymał dyplom I stopnia ze specjalizacją edytorską, którą prowadził prof. Czesław Zgorzelski. Na specjalizacji wykładali m.in. dr Jerzy Starnawski, red. Antoni Gołubiew. W trakcie studiów odbył praktykę w „Tygodniku Powszechnym” w Krakowie. W maju 1954 r. otrzymał magisterium na podstawie pracy *Fleksja pierwszego pisarza Biblii królowej Zofii* przygotowanej pod kierunkiem prof. Tadeusza Brajerskiego. Swojego pierwszego nauczyciela i mistrza wspominał niejednokrotnie (zob. m.in. Leszczyński 2012, 2014, ostatnio Leszczyński 2020: 56). Był inicjatorem i współredaktorem książki pamiątkowej ku jego czci, zatytułowanej *Rzetelnej pracy* (Kucała, Leszczyński, Łesiów 1986), która ukazała się jako t. 30–31 „Roczników Humanistycznych”. Podczas studiów poznawał także podstawy językoznawstwa ogólnego pod kierunkiem mgra Zbigniewa Gołąba. Zbigniewowi Gołębowskiemu poświęcił krótki biogram we wspomnieniowym artykule *Pożegnania* (Leszczyński 1997–1998: 9).

Przygoda Zenona Leszczyńskiego z nauką rozpoczęła się jeszcze w czasie studiów. Włączył się wtedy w pracę Sekcji Językoznawczej Koła Studentów Polonistów KUL. Sekcję tworzyło wielu zdolnych, zainteresowanych językiem i językoznawstwem studentów, wśród których byli przyszli profesorowie: Bogusław Kreja, Michał Łesiów, Wojciech Górny. Gdy zaczęły się przygotowania do eksploracji terenowej Lubelszczyzny w związku z pracą nad *Atlasem gwar polskich*, z pracowników Katedry Języka Polskiego KUL do tych prac włączyli się prof. Tadeusz Brajerski i mgr Irena Winkler. Niektórzy członkowie Sekcji Językoznawczej Koła Polonistów Studentów KUL wyrazili gotowość dołączenia do eksploratorów. Ostatecznie do mgr Winklerówny, później Winkler-Leszczyskiej († 2020), dołączyli Bogusław Kreja i Zenon Leszczyński. O ambicjach młodych adeptów lingwistyki z KUL tego okresu najlepiej świadczy wydany w 1954 r. w 3 moze 4 egzemplarzach tom *Prace Sekcji Językoznawczej*, który został wręczony Profesorowi Kazimierzowi Nitschowi w 1954 r. na jego osiemdziesięciolecie¹. W tej „księdze” zamieszczono Zenona Lesz-

¹ Jeden z nich wręczono prof. Nitschowi, jeden znajduje się w księgozbiornie Biblioteki Filologii Polskiej, Edytorstwa i Humanistyki Cyfrowej KUL (sygn. P-48 ZJP), jeden zapewne posiadał prof. Bogusław Kreja, który – podług ustnej relacji Zenona Leszczyńskiego – przepisał całość na maszynie do pisania. Czasopismo odnotowała m.in. Barbara Centek (2014: 35) w artykule poświęconym zapomnianym czasopismom studenckim.

czyńskiego *Rozważania o pochodzeniu pierwszego pisarza Biblii królowej Zofii* (Leszczyński 1954b). Tekst stał się później podstawą do debiutu w „Języku Polskim” (Leszczyński 1954a). Atmosferę tamtych lat opisał m.in. Bogusław Kreja w interesujących nie tylko ze względów faktograficznych, lecz także pięknych literacko wspomnieniach *Kurykuł mojego życia* (Kreja 2001).

Zenon Leszczyński doktoryzował się w 1965 r. na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie na podstawie rozprawy *Kierunki zmian w grupach spółgłoskowych: Gwarowe grupy z j na tle polszczyzny ogólnej* przygotowanej pod kierunkiem prof. Witolda Taszyciego (zob. Leszczyński 1969). Stopień doktora habilitowanego otrzymał w 1977 r. także w Uniwersytecie Jagiellońskim na podstawie rozprawy *Kierunki zmian w grupach spółgłoskowych Sr oraz rS w świetle geografii językowej* (zob. Leszczyński 1978a). Stanowisko docenta objął w 1979 r., profesorem nadzwyczajnym został w 1990 r., a zwyczajnym w 1993.

Pracę dydaktyczną rozpoczął jeszcze jako student. W semestrze letnim roku akad. 1953/54 prowadził zajęcia dydaktyczne w KUL (Katedra Języka Polskiego) jako stypendysta. We wrześniu 1954 r. został zatrudniony w Pracowni Atlasu i Słownika Gwar Polskich Zakładu Językoznawstwa PAN w Krakowie. Etat w tej placówce otrzymał 1 czerwca 1955 r. Pracował pod kierunkiem prof. Kazimierza Nitscha do jego śmierci, później jego przełożonym był prof. Mieczysław Karaś. Pod wpływem Nitscha ukształtował się ostatecznie Leszczyński-dialektolog. W środowisku uczony jest nazywany jego „późnym uczniem” (zob. Okoniowa 2012: 34)². W Zakładzie Językoznawstwa PAN był asystentem, starszym asystentem, a w październiku 1965 r. po uzyskaniu stopnia doktora został adiunktem. 1 marca 1967 r. otrzymał stanowisko adiunkta w Katedrze Języka Polskiego KUL. Kierownikiem Katedry został w 1983 r. Od 1998 r. do przejścia na emeryturę w 2001 r. w pracował w Uniwersytecie w Białymstoku. Po 1998 r. z KUL-em nie zerwał. Z przerwami prowadził zajęcia dydaktyczne, już na drugim etacie, jeszcze przez kolejne dwa lata akademickie. Nieformalne seminarium doktoranckie, a może bardziej „postdoktoranckie”, odbywało się jeszcze przez kilka lat, dopóki Państwo Leszczyńscy mieszkali w Lublinie. Dobrym duchem tych spotkań, oprócz Profesora, była dr Agnieszka Karolczuk. Podobnie było

² Cudzysłów Joanny Okoniowej – jakby przywoływała ona określenie środowiskowe. Okoniowa nie jest zbyt konsekwentna, gdyż w innym miejscu swojego tekstu pisze: „W zespole znaleźli się późni uczniowie [już bez cudzysłowu! – H.D.] Nitscha, a także »posiłki« od Tadeusza Brajerskiego z Lublina” (Okoniowa 2012: 36).

w Białymstoku – po przejściu na emeryturę pracował jeszcze na stanowisku profesora zwyczajnego do końca roku akademickiego 2004/2005.

Zenon Leszczyński jest członkiem wielu organizacji i instytucji naukowych, m.in.: Polskiego Towarzystwa Językoznawczego, Towarzystwa Naukowego KUL, Łódzkiego Towarzystwa Naukowego, Komisji Językowej PAN w Krakowie, Lubelskiego Towarzystwa Naukowego. Kilka kadencji był członkiem Komitetu Językoznawstwa PAN (komisje: Dialektologiczna i Poprawności Językowej). Jest członkiem Rady Języka Polskiego PAN od chwili jej powołania. W życiu naukowym pełnił kilka funkcji. Najdłużej był Kierownikiem Katedry Języka Polskiego KUL (1983–1998). Krócej kierował Zakładem Historii Języka Polskiego w Uniwersytecie w Białymstoku (1998–2001). Przez półtorej kadencji był w Lublinie prodziekanem Wydziału Nauk Humanistycznych KUL (1980–1981), przewodniczącym Wydziału Historyczno-Filologicznego Towarzystwa Naukowego KUL, członkiem i przewodniczącym Sekcji Językoznawstwa w Komitecie Badań Naukowych, członkiem Zarządu PTJ, członkiem Prezydium Komitetu Językoznawstwa.

Przez wszystkie te lata Zenon Leszczyński uczestniczył w zespołowych projektach badawczych oraz prowadził samodzielne projekty badawcze. Nie sposób więc krótko tego dorobku scharakteryzować, by zachować hierarchię ważności i nie pominąć istotnych szczegółów. Poniżej, kierując się własnymi lekturami, odwołując się do rozmów z Profesorem i z jego współpracownikami, a także do akt personalnych przechowywanych w Archiwum KUL (RP, sygn. A-929) i innych źródeł pisanych spróbuję pokrótce wskazać najważniejsze nurty zainteresowań badawczych i znaczące osiągnięcia.

W swojej generacji jest Zenon Leszczyński jednym z wybitniejszych znawców dialektów polskich. Badania dialektologiczne dominują w jego dorobku naukowym przed osiągnięciem habilitacji. Do najważniejszych prac z tego zakresu w jego dorobku należą wspomniane już dwie książki poświęcone grupom spółgłoskowym (Leszczyński 1969, 1978). Tu zaliczają się także prace poświęcone fonologicznej wartości dźwięku *j* w języku polskim (Leszczyński 1967a), zaimkowi *wszyscy* i *wszystko* (Leszczyński 1964), polskim gwarowym formom typu *póndzie*, *zańś* i *pó-dzie*, *zańś* (Leszczyński 1967b). Szczególnym echem odbiło się wystąpienie Zenona Leszczyńskiego na zjeździe Polskiego Towarzystwa Językoznawczego we Wrocławiu *Geografia językowa i jej skuteczność w badaniach diachronicznych* (Leszczyński 1980). Była to – w owym czasie – innowa-

cyjna próba zastosowania geografii lingwistycznej do wyjaśnienia trudnych zjawisk z odległej przeszłości polszczyzny.

Największym i trwałym osiągnięciem polskiej dialektologii jest bez wątpienia *Mały atlas gwar polskich*. Zenon Leszczyński opracował w nim 40 map i komentarzy do nich. Są wśród nich mapy różnego rodzaju, np. leksykalne: I 19: piasta, I 20: szprychy; gramatyczne, np. V 201: kontynuanty stp. *ē* (stan ogólny); semantyczne, np. VI 253: c) *silny*, wyraz i znaczenie (z dodatkiem: *silnie*). Leszczyński był także współredaktorem (razem z prof. Mieczysławem Karasiem) tomu X Atlasu. Kiedy się patrzy na wkład Zenona Leszczyńskiego do całego dzieła, widać, że jego 40 map to prawie siedem procent całości (40 z 600 map i komentarzy). Za to dzieło tworzący je zespół został w 1972 r. uhonorowany zespołową Państwową Nagrodą Naukową I stopnia.

Trzeba podkreślić, że Zenon Leszczyński bada zjawiska gwarowe na szerokim tle polszczyzny dawnej i współczesnej. Czasem także w kontekście innych języków słowiańskich, np. w artykule o leksykalnych zbieżnościach gwar polskich i białoruskich (Leszczyński 1970).

Równie mocną stroną dorobku naukowego Zenona Leszczyńskiego są prace z zakresu badań nad polszczyzną historyczną. Do tego nurtu należy jego pierwszy opublikowany artykuł poświęcony najstarszemu przykładowi przejścia wygłosowego *-ch* w *-k* (Leszczyński 1954). Ilościowo prac o tej tematyce jest nieco mniej niż prac ściśle dialektologicznych. Dotyczą różnych podsystemów języka polskiego oraz słownictwa. Są wśród nich również prace z zakresu filologicznych badań języka dawnych tekstów (np. Leszczyński 1982–1983, 1990). W innych wykorzystuje Autor wspomnianą wcześniej metodę dochodzenia do wniosków diachronicznych za pomocą metod geografii lingwistycznej.

Interesowała Zenona Leszczyńskiego także polszczyzna współczesna. Do tej grupy prac Profesora zaliczyć można wspomniany już artykuł o fonologicznej wartości dźwięku *j*, artykuł o poprawności łączenia wyrazu *ilość* z rzeczownikami policzalnymi *Czy tępić „ilość”?* (Leszczyński 1986), artykuły o dopełniaczowym okoliczniku czasu (Leszczyński 1989, 1992b). Jest Zenon Leszczyński bystrym obserwatorem zjawisk we współczesnym języku polskim, np. już w 1982 r. opisał wzmagającą się gwałtownie na naszych oczach tendencję do nieodmienności nazwisk w języku polskim (Leszczyński 1982).

W latach osiemdziesiątych XX wieku zapoczątkował nowy typ badań lingwistycznych, które w 1989 r. określił: *przekład jako podstawa uję-*

cia konfrontatywnego zjawisk językowych. W tych badaniach punktem wyjścia była analiza porównawcza przekładów *Przedwiośnia* Żeromskiego, a punktem dojścia szczegółowa analiza różnych zagadnień językowych (zob. Leszczyński 1978b, 1988a).

Wyjątkowo ważną pozycją w dorobku Zenona Leszczyńskiego jest niewielka książeczka *Szkice o tabu językowym* (Leszczyński 1988b). Jej ranga jest odwrotnie proporcjonalna do rozmiaru i użytego w tytule rzeczownika *szkice*, sugerującego ograniczoność pracy czy ledwie jej pierwszy rzut. Omawia tu autor istotę tabu, jego przyczyny i uwarunkowania. Jak się wydaje poszerza przy tym zakres tabu, które przed ukazaniem się *Szkiców...* ograniczono raczej do kultur pierwotnych i zakazów motywowanych religijnie. Leszczyński widzi tabu także tam, gdzie tradycyjnie mówiono o eufemizmach, a także – co ani w czasach wydania książki ani obecnie nie jest takie oczywiste – tam, gdzie zakaz ma motywację polityczną, np. cenzurę. Interpretuje także jako przejaw tabu działania – zdawałoby się – dalekie od tego, co gotowi jesteśmy nazwać tabu, np. modernizację pośmiertnego wydania *Gramatyki języka polskiego* Stanisława Szobera (Leszczyński 1988b:51–63).

Z tego obszaru badawczego szczególne wrażenie zrobił na mnie – jeśli mój gust i moje upodobania mogą być jakąś miarą ocen – artykuł o tabu językowym w przekładzie na rosyjski baśni Marii Konopnickiej *O krasnoludkach i sierotce Marysi* (*Rażąca religijność Krasnoludków*, Leszczyński 1991). Do tej problematyki Leszczyński powraca także po latach, gdy pisze o zmianach w *Słowniku poprawnej polszczyzny* Stanisława Szobera (Leszczyński 2016). Ustalenia autora stały się punktem odniesienia dla wielu jego następców, czego dowodzi liczba cytowań. Podług serwisu Google Scholar (stan na dzień 29 sierpnia 2021 r.), *Szkice...* zacytowano prawie 80 razy, także w artykułach publikowanych poza Polską (zob. np. Giel 2013; Klyus 2013) oraz w pracach z zakresu badań, których w okresie gdy powstawały *Szkice...*, jeszcze w Polsce nie prowadzono, np. modnych obecnie *gender studies* (np. Karwatowska, Siwiec 2018).

Przedstawione tu informacje o dorobku Zenona Leszczyńskiego nie wyczerpują całości podejmowanej przez niego problematyki badawczej. Uczony zajmował się także innymi obszarami badań lingwistycznych, np. onomastyką (Leszczyński 1993), czy – w pewnych okresach swojej aktywności badawczej dość intensywnie – językiem religijnym (zob. np. Leszczyński 1994; Bajerowa, Karpluk, Leszczyński 1993). Ograniczony charakter tego tekstu nie pozwala na dokładniejsze ich omówienie.

Prof. Witold Śmiech, charakteryzując w 1989 r. dorobek naukowy – wtedy jeszcze docenta – Zenona Leszczyńskiego w związku z postępowaniem o nadanie mu tytułu naukowego profesora nadzwyczajnego, napisał:

Prace naukowe doc. Leszczyńskiego cechuje wielka skrupulatność i dokładność, a także ostrożność w formułowaniu wniosków, mówiąc krótko – solidność wykonania. Autor stara się wykorzystać wszystkie źródła, a także całą dostępną literaturę. Tak napisane prace budzą zaufanie. (Archiwum KUL, RP, sygn. A-929)

Tę opinię potwierdzą wszyscy, którzy mieli kontakt z Zenonem Leszczyńskim, a skrupulatność, dokładność, solidność cechowały nie tylko jego badania naukowe, lecz i inne działania w życiu uniwersyteckim i pozauniwersyteckim.

Tę skrupulatność, dokładność i solidność dostrzegali jego przełożeni i współpracownicy, powierzając mu zadania mało spektakularne, lecz wymagające mrówczej pracy i cierpliwości. Mgr Zenon Leszczyński był np. korektorem 2. wydania *Wyboru polskich tekstów gwarowych* Kazimierza Nitscha (1960) czy „na życzenie prof. Taszyckiego” zestawiał bibliografię jego prac opublikowaną w tegoż *Rozprawach i studiach polonistycznych* (Leszczyński 1968). Uchodzi Leszczyński także za surowego, lecz rzetelnego recenzenta wydawniczego (co najmniej 10 książek autorskich i zbiorowych). Był również recenzentem w przewodach doktorskich i postępowaniach habilitacyjnych (m.in.: Anny Bochnakowej, Grażyny Habrajskiej, Anny Krawczyk-Tyrpy), postępowaniach o nadanie tytułu profesorskiego (m.in.: Marka Cybulskiego, Ireny Mryniakowej, Władysława Markarskiego, Danuty Bieńkowskiej, Urszuli Sokólskiej). Pisał także recenzję w związku z nadaniem prof. Franciszkowi Sławskiemu doktoratu *honoris causa* Uniwersytetu Łódzkiego (1994).

Wspomnieliśmy już, że jeszcze jako student Zenon Leszczyński prowadził zajęcia dydaktyczne w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Do dydaktyki powrócił w r. 1967, gdy powrócił do swojej Almae Mater. Zarówno w KUL, jak i później w Uniwersytecie w Białymstoku prowadził zajęcia z różnych przedmiotów przewidzianych programem studiów polonistycznych w obu uniwersytetach. Mnie dane było przejść część kursu dialektologii (I semestr w r. akad. 1984/85; pod nieobecność profesora w drugim semestrze kurs kończył prof. Jerzy Reichan). W obu uniwersytetach prowadził seminaria magisterskie. Dokładnej liczby magistrantów

nie potrafię określić. Z pewnością przekroczyła setkę. W obu uniwersytetach kierował pracami doktorskimi. Pod jego kierunkiem rozprawy doktorskie przygotowało i obroniło osiem osób (w kolejności obrony): Joanna Wójtowicz, pracownik Polonijnego Centrum Nauczycielskiego Ośrodka Rozwoju Edukacji, przez lata wicedyrektor tej instytucji; Bożena Matuszycz-Podgórska, obecnie prof. Uniwersytetu Gdańskiego; Henryk Duda, dziś prof. KUL, kierownik Katedry Języka Polskiego; Małgorzata Nowak-Barcińska, prof. KUL, wicedyrektor Instytutu Językoznawstwa KUL; Natalia Sosnowska, obecnie pracownik naukowy Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach; Agnieszka Karolczuk, obecnie pracownik naukowy UKSW w Warszawie; Beata Kuryłowicz, prof. Uniwersytetu w Białymstoku; Magdalena Smoleń-Wawrzusiszyn, obecnie dyrektor Instytutu Językoznawstwa KUL. Z Białegostoku w świat wyruszył inny uczeń prof. Leszczyńskiego – Emil Popławski, dziś już doktor, dialektolog, pracownik Instytutu Języka Polskiego PAN w Krakowie.

Za granicą bywał rzadko, przynajmniej w świetle dzisiejszych standardów. W 1963 r. przebywał na kilkutygodniowym stypendium w Czechosłowacji, podczas którego miał okazję poznać nie tylko Pragę, lecz także Brno, odwiedził też polskojęzyczne Zaolzie, Bratysławę. Był również na pograniczu językowym polsko-słowackim. W 1965 r. przebywał w NRD – Berlin, Lipsk i Łużyce. Później wyjeżdżał na kursy językowe do RFN (1978, 1979, 1990). W roku akademickim 1982/1983 przebywał w Holandii, w Katolickim Uniwersytecie w Nijmegen (Katholieke Universiteit van Nijmegen, Nijmeegse Centrale voor Dialecten Naamkunde). Nawiązał tu współpracę z *Atlas Linguarum Europae* (1997), w którym to przedsięwzięciu miał Profesor także swój udział (Leszczyński 1997: mapa nr I. 47 /Q 1: 071/: *Orge, ячмень, barley, Gerste, cebada, orzo*). Przebywał także na stypendium Konrad-Adenauer-Stiftung (1988) w RFN oraz w 1992 r. w Uniwersytecie Amsterdamskim (Universiteit van Amsterdam). Po tym wyjeździe również pozostał ślad w księgozbiorach bibliotecznych (Leszczyński 1992a).

Ten jubileuszowy artykuł powstał z myślą o publikacji w „Białostockim Archiwum Językowym”, roczniku Wydziału Filologicznego Uniwersytetu w Białymstoku. W bieżącym roku ukaże się już tom 21. Prof. Leszczyński był jednym z jego współzałożycieli i członkiem komitetu redakcyjnego od t. 1. (2001) do 20. (2020). On też wymyślił tytuł. Potwierdziła to w liście do mnie prof. Beata Kuryłowicz, pełniąca po niespodziewanej śmierci prof. Bogusława Nowowiejskiego, funkcję redaktora naczelnego

– jak pamiętamy – to również uczennica Zenona Leszczyńskiego. W tytule tym moją uwagę zwróciło słowo *archiwum*. Odbieram je jako łącznik między dawnymi a nowymi laty w slawistyce i lingwistyce. W kontekście dziejów naszej dyscypliny spotkałem się z tym rzeczownikiem podczas seminarium magisterskiego, kiedy profesor Leszczyński przywoływał prace Vatroslava Jagicia i jego wydawane od 1875 r. „Archiv für Slavische Philologie” („Archiwum Filologii Słowiańskiej”). To jeszcze jeden przykład jego wpływu na środowisko lingwistyczne.

Na siedemdziesiąte urodziny prof. Zenona Leszczyńskiego ukazał się w Lublinie okolicznościowy tom „Roczników Humanistycznych” (2001–2002, t. XLIX–L, z. 6). Swoje prace ofiarowało Profesorowi 40. badaczy z różnych ośrodków naukowych, współpracownicy, koledzy i uczniowie. Zamieszczono tam także bibliografię prac Zenona Leszczyńskiego opublikowanych w latach 1954–2002 (Karolczuk, Gałęcki 2001–2002). Po niniejszym tekście podajemy bibliografię prac od r. 2003 do chwili obecnej. Uroczystość wręczenia tamtego tomu odbyła się ze sporym opóźnieniem. Przyczyną był – niech mi będzie wolno zdradzić po latach kulisy tamtego wydarzenia – chochlik drukarski. Mimo wielokrotnej korekty, na wklejce pod zdjęciem Jubilata wydrukowano, że tom dedykujemy „nieustrudzonemu badaczowi”. Minęło trochę czasu, nim udało się znaleźć dodatkowe środki na powtórny druk wklejki i nowej okładki z poprawioną wersją dedykacji: „W służbie polszczyźnie jej niestrudzonemu badaczowi”. W roboczej wersji swojego życiorysu prawie dwadzieścia lat po tym fakcie, Profesor z właściwym sobie dowcipem skomentował tamtą sytuację: „dedykowane «niestrudzonemu badaczowi» a w części nakładu (białe kruki) «nieustrudzonemu», co może prawdziwsze. A na pewno serdecznie wdzięcznemu”.

Myślę, iż przedstawione tu omówienie życia i dorobku Zenona Seweryna Leszczyńskiego dowodzi niezbicie, że jest to zaprawdę badacz polszczyzny dawnej i współczesnej w różnych jej odmianach utrudzony, lecz niestrudzony. *Ad multos annos, Eminentissime Professor Laboriose!*

BIBLIOGRAFIA

Język a chrześcijaństwo, 1993, red. I. Bajerowa, M. Leszczyński, Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Gałęcki Z., Karolczuk A., 2001–2002, *Bibliografia prac Zenona Leszczyńskiego opublikowanych w latach 1954–2002*, „Roczniki Humanistyczne”, t. XLIX–L, nr 6, s. 9–22.

- Giel, K., 2013, *Eufemistični frazemi kao izraz jezičnog tabua (na primjeru frazema značenjskog polja'smrt'u hrvatskom i poljskom jeziku)*, „Strani Jezici”, t. 42, s. 85–116.
- Karwatowska M., Siwiec A., 2018, *Gender, queer i edukacja. O przełamywaniu tabu w kulturze*, „Prace Językoznawcze”, t. 18, nr 1, s. 77–92.
- Klyus J., 2013, *Тут сам чёрт ногу сломит. Фразеологизмы с инвективами, относящимися к мифологической сфере. Сравнительный анализ употребления в польском и русском языках [Tut sam czort nogu slomit. Frazeologizmy s inwektivami, odnosiaszczimisia k mifologiczeskoj sfere. Sravnitel'nyj analiz upotrebleniia v pol'skom i russkom jazykach]*, [w:] *Pražská rusistika 2013. Recenzovaný sborník příspěvků z konference konané dne 18. dubna 2013 v Praze*, red. J. Konečný, Praha: Katedra rusistiky a lingvodidaktiky Pedagogické fakulty UK v Praze, s. 80–7.
- Kreja B., 2001, *Kurykuł mojego życia*, [w:] *W świecie słów i znaczeń. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Bogusławowi Krei*, red. J. Maćkiewicz, E. Rogowska, Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, s. 9–52.
- Rzetelnej pracy: księga ku czci Profesora Tadeusza Brajerskiego, 1982–1983*, red. M. Kucała, Z. Leszczyński, M. Łesiów, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL (= „Roczniki Humanistyczne”, t. 30–31, z. 6).
- Leszczyński Z., 1954a, *Najstarszy przykład przejścia -ch ≥ -k*, „Język Polski”, t. 34, s. 363–364.
- Leszczyński Z., 1954b, *Rozważania o pochodzeniu pierwszego pisarza Biblii królowej Zofii*, „Prace Sekcji Językoznawczej”, t. I, s. 27–36.
- Leszczyński Z., 1964, *Wszyscy (i wszystko) w gwarach polskich*, „Język Polski”, t. 44, s. 95–106.
- Leszczyński Z., 1967a, *Fonologiczna wartość dźwięku j we współczesnej polszczyźnie kulturalnej i w gwarach*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego”, t. 25, s. 217–226.
- Leszczyński Z., 1967b, *O polskich gwarowych formach typu póndzie, zańć i pódzie, zaść*, „Rocznik Slawistyczny”, t. 28, cz. 1, s. 79–92.
- Leszczyński Z., 1968, *Bibliografia prac Profesora Witolda Taszyckiego za lata 1922–1968*, [w:] W. Taszycki, *Rozprawy i studia polonistyczne, IV: Onomastyka i historia języka polskiego*, Wrocław–Warszawa–Kraków: Ossolineum, s. 330–54.
- Leszczyński Z., 1969, *Studia nad polskimi grupami spółgłoskowymi. 1. Gwarowe grupy z j na tle polszczyzny ogólnej*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich (Prace Językoznawcze / Komitet Językoznawczy Polskiej Akademii Nauk, nr 54).
- Leszczyński Z., 1970, *Leksykalne zbieżności gwar Białorusi i Polski*, „Rocznik Slawistyczny”, t. 30, cz. 1, s. 27–38.
- Leszczyński Z., 1978a, *Kierunki zmian w grupach spółgłoskowych typu Sr oraz rS w świetle geografii językowej*, Wrocław: Ossolineum (Prace Komisji Językoznawstwa / Polska Akademia Nauk. Oddział w Krakowie, nr 49).

- Leszczyński Z., 1978b, *W sprawie datowania pożyczek leksykalnych*, [w:] *Z polskich studiów slawistycznych*, seria V, Językoznawstwo, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, s. 263–269.
- Leszczyński Z., 1980, *Geografia językowa i jej skuteczność w badaniach diachronicznych*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego”, t. 37, s. 89–98.
- Leszczyński Z., 1982, *Die Tendenz zur Flexionsigkeit der Familiennamen in heutigem Polnisch*, [w:] *Proceedings of 13th International Congress of Onomastic Sciences*, t. 2, s. 21–27.
- Leszczyński Z., 1982–1983, *Echa makaronizowania*, „Roczniki Humanistyczne”, t. 30–31, z. 6, s. 97–104.
- Leszczyński Z., 1986, *Czy tępić ilość?*, „Język Polski”, t. 66, s. 231–42.
- Leszczyński Z., 1988a, *Przekład utworu literackiego jako pomocnicze źródło informacji o właściwościach języka oryginału*, [w:] *Język osobniczy jako przedmiot badań lingwistycznych*, red. J. Brzeziński, Zielona Góra: Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Zielonej Górze, s. 231–47.
- Leszczyński Z., 1988b, *Szkice o tabu językowym*, Lublin: Redakcja Wydawnictw KUL.
- Leszczyński Z., 1989, *Dopełniaczowy okolicznik czasu*, „Język Polski”, t. 69, s. 53–61.
- Leszczyński Z., 1990, *Szesnastowieczny tekst kresowy w dzisiejszym odbiorze*, „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Linguistica”, t. 23, s. 83–94.
- Leszczyński Z., 1991, *Rażąca religijność Krasnoludków*, [w:] *Prace językoznawcze*, t. 19: *Studia polonistyczne*, red. A. Kowalska, A. Wilkoń, Uniwersytet Śląski, Katowice, s. 122–129.
- Leszczyński Z., 1992a, *Rodzaje polszczyzny. Cz. II: Transkrypcja tekstu*, Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.
- Leszczyński Z., 1992b, *Wtórna postać dopełniaczowego okolicznika czasu*, „Zeszyty Naukowe Wydziału Humanistycznego UG. Slawistyka”, t. 6, s. 179–184.
- Leszczyński Z., 1993, *Uwagi o nazwach własnych u Wiecha*, „Roczniki Humanistyczne”, t. 41, nr 6, s. 53–68.
- Leszczyński Z., 1994, *Doświadczenie tekstów sakralnych odbite w obiegowych porównaniach*, „Łódzkie Studia Teologiczne”, t. 3, s. 151–163.
- Leszczyński Z., 1997, *Orge, ячмень [iaczmień], barley, Gerste, cebada, orzo*, [w:] *Atlas Linguarum Europae. Volume I cinquieme fascicule. /Roma/ 1997. Carte I. 47 /Q 1: 071/. Commentaire XXXII*, s. 35–43
- Leszczyński Z., 1997–1998, *Pożegnania*, „Roczniki Humanistyczne”, t. 45–46, nr 6, s. 5–10.
- Leszczyński Z., 2012, *O Tadeuszu Brajerskim historyku języka*, [w:] *Nasi Mistrzowie. Z dziejów językoznawstwa polonistycznego w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*, red. Z. Gałęcki, Lublin: Wydawnictwo KUL, s. 47–58.

- Leszczyński Z., 2014, *Prof. Tadeusz Brajerski*, „Gazeta Wyborcza” 5 IV 2014 („Gazeta Stołeczna”, s. 12). Internet: <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/7867323/Prof--Tadeusz-Brajerski> (we współpracy z Ireną Winkler-Leszczynską).
- Leszczyński Z., 2016, *Uwagi o zmianach w „Słowniku poprawnej polszczyzny” Stanisława Szobera*, [w:] *Dawne z nowym łącząc...: in memoriam Mariani Kucala*, red. J. Klimek-Grądzka, M. Nowak, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, s. 229–240.
- Leszczyński Z., 2020, *Polonistyka kulowska w latach 1949–1954 w oczach ówczesnego studenta. Początki Sekcji Językoznawczej Koła Polonistów Studentów KUL*, [w:] *Koło Polonistów S. K.U.L. 1919–2019. Szkice, wspomnienia, materiały*, red. A. Fitas, Lublin: Wydawnictwo KUL, s. 55–61.
- Nitsch K., 1960, *Wybór polskich tekstów gwarowych*, wyd. 2. zm. przez autora, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Okoniowa J., 2012, *Profesor Kazimierz Nitsch i jego uczniowie, czyli „szkoły” dialektologiczne widziane dzisiaj*, „Poradnik Językowy”, nr 8, s. 29–40.
- Popowska-Taborska H., Siatkowski J., 2013, *Specyfika polskich językoznawczych slawistycznych badań diachronicznych ostatniego sześćdziesięciolecia*, „Rocznik Slawistyczny”, t. LXII, s. 11–37.